

Zwyczajne życie niezwykłej Rodziny

JAK WYGLĄDAŁO
CODZIENNE ŻYCIE RODZINY,
W KTÓREJ URODZIŁ SIĘ I WYCHOWAŁ SYN BOŻY,
KTÓRY DLA ZBAWIENIA CZŁOWIEKA
PRZYJĄŁ LUDZKIE CIAŁO?

♦ ks. Mariusz Rosik

Palestyna, geograficzne serce biblijnego świata, leży w samym centrum starożytnego Żyznego Półksiężycu. Tu krzyżowały się najważniejsze w starożytności szlaki handlowe prowadzące z Egiptu do Europy i Mezopotamii. Powierzchnia kraju wynosi około 30 tys. km kw. Granice naturalne

Palestyny utworzone są na zachodzie przez Morze Śródziemne, na wschodzie przez płaskowyż Pustyni Syryjsko-Arabskiej, na północy przez stoki Hermonu i Libanu, a na południu przez stepy pustyni Negew. Kiedy w niewielkim Betlejem, położonym niedaleko Jerozolimy, na świat przyszedł Jezus, Palestyna pozostawała pod panowaniem rzymskim.

Jak wyglądała codzienność Jezusa, Marii i Józefa? Jaki był kontekst społeczny, religijny i polityczny ich ▶▶▶

HENRYK PRZONDZIONO / FOTO GOŚC

HENRYK PRZONDZIOŃ / FOTO GOŚĆ

►►► egzystencji? Odpowiedzi na te pytania poszukajmy w biografii Jezusa.

URODZONY W MIEŚCIE DAWIDA

Jezus urodził się w Betlejem, miasteczku oddalonym dziś od centrum Jerozolimy o zaledwie 8 km. To tutaj dziesięć wieków wcześniej na świat przyszedł król Dawid.

Maryja urodziła Jezusa w bardzo skromnych warunkach, rodzina bowiem była w podróży w związku ze spisem ludności. Narodziny dziecka traktowane były przez Izraelitów jako znak błogosławieństwa Boga. Bezpłodność była dla nich oznaką hańby. Największą radość budziły narodziny chłopca, zwłaszcza gdy był to syn pierworodny. Imię nadawano chłopcom w ósmym dniu po narodzinach, podczas obrzezania, którego dokonywano na znak przymierza z Bogiem.

Gdy Jezus począł się pod sercem Matki, była Ona zaślubiona Józefowi. Za wiek odpowiedni do małżeństwa uznawano 18 lat dla mężczyzn, 13 lub 14 dla kobiet.

HENRYK PRZONDZIOŃ / FOTO GOŚĆ

Po zawarciu małżeństwa rozpoczynano przygotowania do wesela, które urządzano mniej więcej rok później. Wtedy też małżonkowie zamieszkiwali razem. Maryja zamieszkała z mężem w jego domu w Nazarecie. Tam też za sprawą Ducha Świętego począł się Jezus.

Tuż po narodzinach Jezusa w Betlejem, małżonkowie wraz z niemowlęciem musieli uchodzić do Egiptu, by uciec przed gniewem obawiającego się o swój tron Heroda Wielkiego, który nakazał uśmiercenie chłopców w wieku do lat dwóch. W kraju nad Nilem znana jest tradycyjna trasa wędrówki Świętej Rodziny. Obejmuje ona tereny dzisiejszego Kairu i kilka miejscowości na Pustyni Nitryjskiej. Ciągnie się na południe aż do miejscowości Asjut. Pobyt Świętej Rodziny w kraju faraonów musiał trwać około dwóch lat, gdyż powrót do ojczyzny nastąpił po śmierci Heroda (4 r. przed Chr.).

Małżonkowie wraz z Jezusem osiedli w Nazarecie – niewielkiej miejscowości

Na poprzednich stronach:
Zaślubiny Maryi i Józefa. W tekstach kanonicznych wydarzenie to nie zostało opisane, ale z pewnością przebiegło zgodnie z żydowskimi zwyczajami.

HENRYK PRZONDZIOŃ / FOTO GOŚĆ

w Galilei. Był to region zamieszkiwany przez ludność mieszaną. Wyznawcy judaizmu i poganie żyli tu obok siebie, stąd w Biblii mówi się o „Galilei pogan”. Ludność zajmowała się głównie pasterstwem, uprawą roli i winnic, połowami ryb i handlem. Poszukiwanie pastwisk zmuszało niektórych do koczowniczego niemal trybu życia. Mieszkający w pobliżu wybrzeży lub Jeziora Galilejskiego posiadali niekiedy własne łodzie, które wykorzystywano podczas połowów. Chęć sprzedaży płodów ziemi czy ryb zmuszała do handlu również na terenach granicznych Palestyny, zamieszkiwanych przez pogan.

W RYTMIE MODLITWY

Ziemi ojciec Jezusa w Ewangeliach określany jest terminem *tekton*, tłumaczonym zazwyczaj jako „cieśla”, jednak znaczenie greckiego rzeczownika jest nieco szersze – oznacza on także rzemieślników pracujących w kamieniu i metalach. W domu Józefa znajduje się kamienna mykwa (później przekształcona w chrzcielnicę), którą zapewne wykonał on sam.

Lewe:

Ain Karem.
Studnia w dolnej kaplicy w sanktuarium Nawiedzenia. Zgodnie z tradycją przy niej Maryja spotkała się ze swoją krewną Elżbietą.

Środkowe:

Nazaret.
Kaplica urządzona w grocie, w której według tradycji archanioł Gabriel zwiastował Maryi, że zostanie Matką Syna Bożego.

Prawe:

Betlejem.
Nad grotą, w której na świat przyszedł Zbawiciel, wznosi się bazylika Bożego Narodzenia. Miejsce narodzin jest oznaczone gwiazdą.

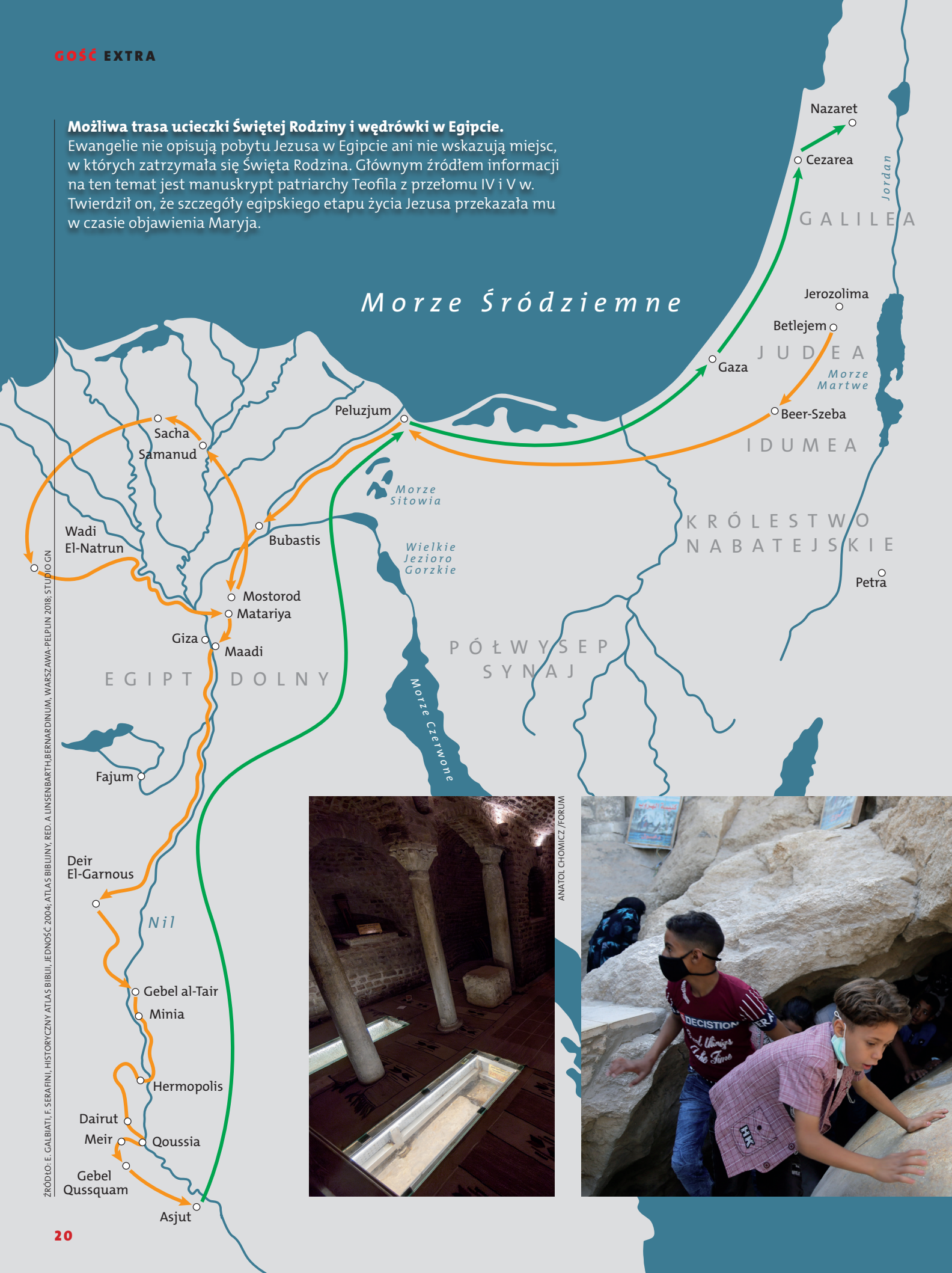

ZDRODŁO: E. GALBANI, F. SERAFINI, HISTORICZNY ATLAS BIBLI, JEDNOŚĆ 2004, STUDIO GIN

Była ona przeznaczona do religijnych oczyszczeń. Dlaczego Józef wybudował ją w swoim domostwie? Odpowiedź może być tylko jedna: religia stanowiła zasadniczą dominantę życia osobistego i wspólnotowego społeczności żydowskiej. Oczywiście było, że do Boga należy zwracać się w modlitwie trzykrotnie w ciągu dnia, wieczorem, rano po przebudzeniu i po południu. Zdarzało się, że codzienne modlitwy również odmawiane były w zgromadzeniu synagogałnym, nie tylko prywatnie. Przystępujący do modlitwy mężczyzna nakładał na siebie tańce, czyli szal modlitewny, oraz musiał obmyć ręce, a przed modlitwą poranną także twarz. Modlitwa najczęściej przebiegała w postawie stojącej, co ułatwiało bicie pokłonów. Zwyczajem było również wznoszenie rąk ku niebu. Starożytne teksty poświadczają, że już w czasach Chrystusa każdy Żyd obowiązany był odmawiać *Szema Israel* („Słuchaj, Izraelu”) oraz pierwotną wersję „Ośmiennastu błogosławieństw”, zwanych *Szemonie Esre*. Tak zapewne codziennie modlili się Józef i Jezus.

Możliwa trasa ucieczki Świętej Rodziny i wędrówki w Egipcie.

Ewangelie nie opisują pobytu Jezusa w Egipcie ani nie wskazują miejsc, w których zatrzymała się Święta Rodzina. Głównym źródłem informacji na ten temat jest manuskrypt patriarchy Teofila z przełomu IV i V w. Twierdził on, że szczegóły egipskiego etapu życia Jezusa przekazała mu w czasie objawienia Maryja.

Lewe:

Kościół św. Sergiusza w Kairze został zbudowany nad grota, w której miała się zatrzymać Święta Rodzina. W podziemiach można oglądać przysłonięte szkłem skały, po których mogli chodzić Jezus, Maryja i Józef.

Środkowe:

W Gebel al-Tair znajdują się dwie groty, które zgodnie z lokalną tradycją służyły Świętej Rodzinie podczas pobytu w tym miejscu.

Prawe:

W Mostorod, jak twierdzi lokalna tradycja, Święta Rodzina zatrzymała się na odpoczynek w skalnej grocie przy źródle. Dziś w tym miejscu wznosi się koptyjski kościół, a grota jest udostępniona dla pielgrzymów.

▶ ▶ ▶

Modlitwa wspólnotowa najczęściej gromadziła Żydów w synagogach. Powstawały one z kilku zasadniczych motywów. Najważniejszym było nauczanie Prawa. Synagoga była miejscem, w którym należało czytać i słuchać, uczyć i interpretować Torę. Budynki służyć mogły jako pomieszczenia socjalne – były to miejsca rozdzielania żywności dla najbardziej potrzebujących, narad wspólnot lokalnych, żałoby po zmarłych, pomieszczenia dla wręczania listów rozwodowych dla bezdietnych kobiet, miejsca noclegów dla pielgrzymów. Tu także przeprowadzano procesy sądowe i wymierzano kary.

Przy synagogach funkcjonowały szkoły. Zapewne Jezus, podobnie jak Jego rówieśnicy, uczył się w takiej szkole już od piątego roku życia, poznając Prawo i jego interpretację przekazywaną w tradycji ustnej. Edukacja kończyła się w wieku około 13 lat obrzędem dziś zwanym bar micwa („syn przykazania”). Po publicznej lekturze fragmentu Biblii hebrajskiej w synagodze lub świątyni chłopiec stawał się dorosłym mężczyzną i od tej chwili obowiązywały go wszystkie przykazania zapisane w Torze.

Zgromadzenie synagogałne w dniu szabatu było przez współczesnych Jezusowi uważane za nakaz Mojżeszowy. Żydzi witali szabat jako dzień wspólnoty rodzinnej i odpoczynku. W piątkowy wieczór wszystko musiało być gotowe: przygotowana żywność i naczynia, oczyszczone i wypełnione oliwą lampy, rozniecony ogień. Obwieszczenie rozpoczęcia szabatu następowało przez trzykrotnie rozlegający się dźwięk trąby, której używali kapłani w świątyni i pełniący służbę w synagodze, by oznajmić moment oddzielenia pomiędzy tym, co powszechne, a tym, co święte. W domach rozpoczynano wieczerzę szabatową.

W ŚWIĄTYNI, CZYLI W OBECNOŚCI BOGA

Miejszem kultu o najwyższym znaczeniu była świątynia jerozolimska. Żydzi czasów Chrystusa, zwłaszcza mieszkający w Palestynie, ze świątynią w Jerozolimie łączyli nie tylko ideę władzy Boga nad narodem wybranym, ale również nadzieję wolności politycznej. Świątynia postrzegana była jako miejsce Bożej obecności.

Jezus, podobnie jak Jemu współcześni, pielgrzymował do Jerozolimy ▶ ▶ ▶

► ► ► przypuszczalnie trzykrotnie w ciągu roku – na Święto Paschy, Namionów i Tygodni. Do udziału w tych uroczystościach zobowiązani byli wszyscy mężczyźni. Grupy pielgrzymów przybywały nie tylko z terenu Palestyny, ale także z Babilonii, a drogą lądową lub morską z Syrii, Azji Mniejszej i północnej Afryki. Żydzi z diaspory zwolnieni byli z obowiązku trzykrotnego w roku przybywania do Miasta Świętego. Wielu z nich uczestniczyło w pielgrzymce tylko raz w życiu.

Gdy Jezus w wieku około 30 lat (Józef wówczas zapewne już nie żył) rozpoczął swą publiczną działalność, formował apostołów w szabaty i podczas pielgrzymek do Jerozolimy, z których każda trwała około trzech tygodni. Nie należy wyobrażać sobie, że apostołowie porzucili swoje rodziny na okres trzech lat. Oczywiście jest, że dbali o swoich bliskich i pracowali w swoich zawodach, natomiast Jezusa najczęściej słuchali w dni świąteczne.

Największym żydowskim świętem był Dzień Pojednania, kiedy to pośród postu i łez każdy Izraelita wyznawał przed Bogiem swoje grzechy, błagając o przebaczenie. Uroczyste świętowano także początek roku i comiesięczny now księżyca. Na Początek Roku nad Jerozolimą rozbrzmiewał dźwięk rogów. Potężny głos budzić miał w sercach mieszkańców pragnienie uwielbienia Boga i przygotowywać ich na dzień sądu.

Judaizm Palestyny I wieku nie był systemem jednolitym. Nacechowany był przekonaniami różnych stronnictw. Faryzeusze, saduceusze, uczeni w Piśmie, herodianie, zeloci, sykaryjczycy, esseńczycy utożsamiani z qumrańczykami, zwolennicy Jana Chrzciciela i mieszkający w Egipcie terapeuci – każde z tych stronnictw nieco inaczej widziało drogę do Boga i wiecznego zbawienia.

Jezus najbliższy był w swych poglądach faryzeuszom, choć niejednokrotnie toczył z nimi zacięte spory. Nie można

jednak twierdzić, iż judaizm był podzielony na ugrupowania. Większość pobożnych Żydów nie była ani faryzeuszami, ani saduceuszami, ani nie należała do innych ugrupowań. Byli oni po prostu wyznawcami religii, którzy ulegali silniejszym lub słabszym wpływom, argumentacjom i poglądom głoszonym przez członków poszczególnych ugrupowań, ale nie utożsamiali się z nimi całkowicie. Wszystkich łączyło oczekiwanie na Mesjasza, którego misję rozumiano zazwyczaj w kategoriach politycznych: miał to być Boży Połaniec, który wyzwoli Żydów spod panowania Rzymian i ustanowi królestwo teokratyczne na wzór królestwa Dawida i Salomona, największych władców Izraela.

**GDY ŻYCIE
SIĘ KOŃCZY**

Religijność miała doprowadzić do zjednoczenia z Bogiem po śmierci. Wrazem tego przekonania stały się zwyczajem pogrzebowe. Takim zwyczajem, nawet wśród najuboższych, było opłakiwanie zmarłych przez żałobników. Najmniejsza ich grupa składała się z dwóch osób grających na fletach oraz kobiety prowadzącej śpiew żałobnych antyfon. Pogrzeby zazwyczaj przeprowadzano, wykorzystując wszystkie możliwe środki materialne, podkreślające doniosłość uroczystości. Wrazem żałoby był niekiedy gest rozdarcia szat czy nałożenie szaty z szorstkiego materiału. Po pogrzebie rodzina i przyjaciele zmarłego gromadzili się na ucztę, zwanej „chlebem płaczących”. Rozpocynał się trwający 30 dni okres żałoby. Tuż przed naszą erą oraz u początków czasów chrześcijańskich w Palestynie stosowano dwa rodzaje grobów – kopane w ziemi oraz drążone w skale. Po śmierci Jezusa, która nastąpiła w piątek, Jego ciało zostało złożone w skalnej grocie. W niedzielny poranek kilka kobiet i apostołowie odkryli ten pusty grób. Pan zmartwychwstał. I tu kończy się Jego codzienne ziemskie życie. ◆

”
*Religia była
bardzo ważnym
elementem
życia osobistego
i wspólnotowego
społeczności
żydowskiej.
Wyznaczała rytm
codzienności
także Świętej
Rodziny.*
”